

POUČAVANJE USMJERENO NA STUDENTA

SCL – student-centred learning

Smjernice za primjenu za nastavnike

Promjene u visokom obrazovanju podrazumijevaju i promjenu pristupa poučavanja i prijelaz s dominantnog pristupa **sadržaj/nastavnik u središtu** na pristup **student pa tako i učinkovito učenje su u centru**.

Naglašava se kompetencijski pristup poučavanju tj. ishodi učenja kao operacionalizacija kompetencija pomoću aktivnosti koje su mjerljive i vidljive.

Cilj ovih smjernica je pružiti informacije nastavnicima o razlozima i važnosti promjene pristupa u poučavanju te osigurati smjernice za njihovu primjenu u planiranju, poučavanju i vrednovanju nastave koju izvode na Veleučilištu Velika Gorica.

ZAŠTO TO RADIMO?

Kako biste okarakterizirali današnje studente? Osnajene, samopouzdana, samomotivirane? Ja svoje ne bih tako opisala. Oni u mojim razredima puni su nade, ali općenito su neodlučni i žele da svi predmeti budu laki iako očekuju da većina predmeta neće biti takvi. Žele što manje matematike i prirodnih znanosti. Velik broj neće govoriti u razredu osim ako ih netko ne pozove. Većina voli, želi, dapače treba učitelje koji im govore što točno trebaju raditi. Obrazovanje je nešto što žele, ali često uključuje stres, tjeskobu i druge oblike nelagode.

Kada moji kolege i ja razgovaramo o studentima, uvijek završimo postavljajući isto pitanje: Kako možemo prevladati ove vrste stavovi koji često ugrožavaju sposobnost učenika za učenje?

Jedan od načina je primjena studentu-usmjerenog poučavanja.

Izvor: Weimer, Maryellen, *Learner-centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. San Francisco, Jossey-Bass, 2013.

RAZLOZI

- Nova uloga visokih učilišta - velika očekivanja - tržište rada – potrebne kompetencije:
 - inovativnost, proaktivan pristup i pokazivanje inicijative u obrazovanju i na radnom mjestu
- Aktivno i suradničko učenje najbolji su način pripreme studenata za suvremena zanimanja i aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu
- Inkluzivno i masovno studiranje, prilagodba studentima s različitim znanjem i potrebama
- Očekivanja studenata – ne zanimaju ih činjenice nego dublje razumijevanje i konkretna primjena znanja
- Ishodi učenja su najvažniji instrument osiguranja kvalitete obrazovnog procesa.

SMJERNICE ZA PRIMJENU

Učenje i poučavanje usmjereni na studenta imaju važnu ulogu u poticanju **motiviranosti, samorefleksije i angažmana** studenata u procesu učenja.

To zahtijeva pažljivo osmišljavanje studijskih programa i njihovog izvođenja, kao i vrednovanja ishoda učenja.

SCL (student-centred learning) ima utjecaj na cijeli proces učenja/poučavanja kroz **stvaranje pozitivne, motivirajuće i učinkovite okoline za učenje**.

SCL je moguć samo ako se **i studenti i nastavnici** žele uključiti u konstruktivni dijalog kao i u proces u kooperativnog učenja kako bi razvili korisne kompetencije.

KAKO PROVODITI SCL?

1. PLANIRANJE NASTAVE - potrebno je pravilno formulirati ishode učenja s doprinosom na razini studijskog programa. Ishode učenje treba konstruktivno povezati s metodama poučavanja i vrednovanja. Na taj način osiguravamo usklađenost elemenata vrednovanja i definiranih ishoda učenja na razini kolegija.

2. PROVEDBA AKTIVNOG UČENJA NA VISOKOŠKOLSKOJ RAZINI

Glavna odrednica SCL-a je aktivno učenje koje mora biti rezultat aktivnog procesa poučavanja.

Potrebno je odabrati kako će se i koje će se **metode i pristupe** primijeniti u nastavi, kako bi osigurali **postizanje postavljenih ishoda učenja** i poticali i **razvijali kreativnost, inovativnost i inicijativnost** kod studenata.

Tradicionalna nastava usmjerena na prijenos informacija **kombinira se** s metodama suradničkog učenja, grupne rasprave, problemske nastave/rješavanje problema i individualnog istraživanja.

ZA PRIMJENU SCL I AKTIVNOG UČENJA KLJUČNA JE FLEKSIBILNOST u poučavanju. To NE podrazumijeva snižavanje kriterija, već način kombiniranja i prilagođavanja načina poučavanja te pružanje podrške studentima ovisno o njihovim potrebama.

PRIMJENA METODA I TEHNIKA POUČAVANJA koje potiču aktivno učenje:

- **interaktivna predavanja**
- **grupne rasprave, grupni rad (svatko ima unaprijed određenu ulogu i zadatak)**
- **suradničko učenje (studenti uče zajedno, u parovima ili malim grupama, bave se nekim zajedničkim problemom, istražuju neku temu ili nadograđuju uzajamne spoznaje)**
- **praktični zadaci**
- **samostalan rad (rad na zadaćama, seminarskim radovima ili učenju iz literature za ispit - uz jasne upute, ishode i vođenje nastavnika)**
- **konzultativna nastava**
- **e-učenje.**

3. DAVANJE POVRATNE INFORMACIJE STUDENTIMA

Konstruktivna povratna informacija

Generalno, povratna informacija (eng. feedback) je informacija o kvaliteti uratka i o tome kako osoba napreduje u postizanju svog cilja. U kontekstu obrazovanja to je informacija koju daje nastavnik ili kolege o studentovoj izvedbi i razumijevanju gradiva.

Studentima dajemo povratne informacije pismeno, usmeno, na konzultacijama, ... što više i češće jer na taj način:

- mi (i studenti) dobivamo informacije o tome što studenti dobro rade, a što trebaju poboljšati te o uspješnosti provedenoga poučavanja
- prepoznamo i otklanjamo prepreke razumijevanju i svladavanju gradiva
- motiviramo studenata na ulaganje daljnjeg truda za učenje kada znaju što i kako popraviti te kako prilagoditi pristup učenju.

MATERIJALI ZA SAMOSTALNO UČENJE

Samostalno učenje predstavlja pristup učenju koji je prilagođen individualnim potrebama studenata, omogućavajući im preuzimanje veće **odgovornosti za svoj rad**, ali i **veći angažman** u tom procesu.

Odvija se putem dogovorene platforme za učenje i poučavanje na daljinu. Uloge nastavnika u tom procesu su: stvaranje podržavajućeg i demokratskog ozračja, prijenos novih informacija, davanje upute za učenje, poticanje aktivnosti za ponavljanje sadržaja, provjera realizacije ishoda učenja i vrednovanje uspješnosti realizacije ishoda učenja.

U materijale za samostalno učenje treba uključiti sljedeće elemente:

- prezentacija novog sadržaja ili upućivanje na izvore,
- davanje uputa za obradu novih sadržaja ili upute za učenje,
- **izrada zadataka za provjeru ili samoprocjenu** - napisati čim više pitanja kojima će studenti sami procjenjivati svoje postignuće
- vrednovanje postignuća studenata te **pružanje povratne informacije** studentu o uspješnosti i kontinuirano poticati polaznike na razmišljanje, refleksiju i aktivni angažman.

POVRATNA INFORMACIJA NA ODGOVORE PREDSTAVLJA JEDNU OD NAJVAŽNIJIH MJERA KVALITETE MATERIJALA ZA SAMOSTALNO UČENJE I OPĆENITO ZA USPJEH U UČENJU.

- svaka povratna informacija odgovara na studentovo pitanje: «Jesam li to dobro učinio?»
- u slučaju netočnog odgovora, studentu treba reći i što nije dobro učinio, a ne samo navesti točan odgovor
- povratna informacija mora ohrabriti i motivirati studenta
- povratna informacija se ne bi trebala sastojati u dodavanju novih, zahtjevnijih ili konfuznijih sadržaja.

VREDNOVANJE ISHODA UČENJA

Vrednovanje ishoda učenja je jedan od najsloženijih poslova u okviru nastavne djelatnosti.

Kako ćemo znati da su ostvareni ciljevi učenja?

Provjera uspješnosti učenja uključuje dvije vrste postupaka: jedni se odnose na **praćenje napredovanja u učenju**, a drugi na **vrednovanja postignuća**.

Najčešće se spominju četiri različita tipa vrednovanja:

1. Dijagnostičko

Podaci o stečenom znanju prikupljaju se prije početka formalnog obrazovanja, kako bi nastavnici dobili informaciju o početnom predznanju studenata i donijeli odluku o primjerenim strategijama poučavanja.

2. Formativno

Provodi se tijekom samog izvođenja programa i služi za provjeru znanja usvojenih tijekom dijela pouke. Potrebno je kontinuirano formativno vrednovati studente te pratiti ostvarenje obrazovnih ishoda. Podaci o stečenom znanju prikupljaju se tijekom procesa obrazovanja kako bi nastavnici donijeli odluke o eventualnim prilagodbama metoda poučavanja i poboljšali kvalitetu nastave. Studenti dobivaju informaciju o tome što i kako popraviti u radu.

Često se naziva vrednovanje za učenje.

Ključno je za:

1. praćenje rada u uspješnosti studenata i ostvarenje obrazovnih ishoda
2. pružanje povratne informacije studentima i napredovanje studenata
3. razvijanje studentove samostalnosti u učenju i samoprocjenjivanje rezultata učenja
4. za poticanje studentove motivacije za učenje
5. jer pridonosi razvoju vještina učenja.

3. Sumativno

Podaci o stečenom znanju prikupljaju se nakon procesa obrazovanja koji rezultiraju ocjenom i nakon kojeg se dobiva podatak o postignutoj razini ostvarenosti ishoda učenja. Izraženo bodovima ili ocjenama služi za donošenje obrazovnih odluka o tijeku daljnjeg obrazovanja ili ulasku u svijet rada. Često se naziva **vrednovanje naučenoga**.

4. Samoprocjena nastavnika

Vrednovanje o tome u kojoj je mjeri njegov pristup vrednovanju doista pridonio ostvarenju željenih ishoda učenja. Nastavnikova samoprocjena pridonosi kvalitetnijem ispunjavanju prethodnih vrsta vrednovanja. Spada u oblik vrednovanja kao učenja.

SAMOVREDNOVANJE (eng. self-assessment), tj. uvid u vlastito napredovanje i primjenu učinkovitih strategija učenja - moguće je provesti putem zadataka iz gradiva ili općenitijih pitanja, listića, ljestvica procjene (npr. 1-5). Neki studenti će se lakše otvoriti pisanim putem nego usmeno.

Npr. uspješno konstruiram..., pravilno određujem...,pravilno primjenjujem ... uspješan sam u izračunima, objašnjavanju..., dobro razumijem.... (procijeni na ljestvici od 1-5)

Primjeri pitanja:

... najvažnije što ste naučili tijekom ovog sata/tjedna? koju važnu stvar mislite da još trebate naučiti?, što je zbunjujuće? što vam se sviđa kod određenog gradiva/u radu na nekom zadatku? što vam je (bilo) teško/lako? što još treba poboljšati? što još trebate bolje naučiti za ovaj zadatak/gradivo?

Općenita pitanja:

Koje su vaše snage? Koja područja mislite da trebate poboljšati?

Imate li kakve nedoumice u vezi s trenutnim ili budućim semestrima?

Što bi vas potencijalno moglo spriječiti u postizanju vaših trenutačnih ciljeva/polaganju predmeta?

SURADNIČKO VREDNOVANJE (eng. peer review/assessment), student je aktivno uključen u vrednovanje učenja i postignuća svojih kolega. To im pomaže u promatranju, nadgledanju i reguliranju procesa učenja dajući vršnjačku povratnu informaciju, razvija komunikacijske vještine.

Npr. kod grupnog rada članovi grupe rangiraju i ocjenjuju doprinose drugih prema određenom skupu kriterija.

POVEZIVANJE POSTUPKA PROVJERE POVEZANOSTI ZNANJA I ISHODA UČENJA

Praćenje i vrednovanje treba biti sastavni dio programa kolegija, a procesi nastave moraju **biti u funkciji pripreme za ispit i ostvarivanja ishoda učenja/kompetencija;**

- Praćenje i vrednovanje studentskog postignuća bit će uspješni ako o njima vodimo računa od samog početka pri oblikovanju ishoda učenja. Tako bolje povezujemo vrednovanje s ishodima učenja na kolegiju,
- Svaka provjera znanja treba imati naznačene ishode koje provjerava,
- Na gaudeamusu je aktivnosti kao što su testovi, zadaće i sl. potrebno povezati s ishodima učenja (tamo gdje je moguće u postavkama),
- Vrednovanje mora biti valjano (mora vrednovati jesu li studenti postigli očekivane rezultate),
- Dobro je koristiti različite metode vrednovanja (različiti rezultati učenja ispituju se različitim metodama),
- Vrednovanje **mora usmjeravati učenje studenata** (poznavanje metoda procjenjivanja usmjerit će način na koji će se studenti pripremati za ispit),
- **Metode vrednovanja određuju različite rezultate učenja** (primjerice, usmeni ispiti nagrađuju zapamćivanje, eseji nagrađuju istraživanje, čitanje, izražavanje i kritičko promišljanje; grupni projekti nagrađuju učinkovitu suradnju, traženje i davanje odgovora na probleme i sl.).